ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (πρώτο τμήμα) της 19ης Μαΐου 1994 *

Στην υπόθεση Τ-465/93,

Consorzio gruppo di azione locale «Murgia Messapica», εκπροσωπούμενο από τους Mario Ettore Verino και Roberto Giuffrida, δικηγόρους Ρώμης, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον δικηγόρο Pierre Jaeger, 8, rue Zithe,

προσφεύγων,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τον Eugenio de March, νομικό σύμβουλο, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Γεώργιο Κρεμλή, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο την ακύρωση των αποφάσεων με τις οποίες η Επιτροπή αρνήθηκε να επιδοτήσει, στο πλαίσιο του προγράμματος Leader, το σχέδιο που κατέθεσε η προσφεύγουσα,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους R. Schintgen, Πρόεδρο, R. García-Valdecasas, H. Kirschner, B. Vesterdorf και C. W. Bellamy, δικαστές,

γραμματέας: J. Palacio González, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 3ης Φεβρουαρίου 1994,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Το κανονιστικό πλαίσιο της διαφοράς

Οι κανονισμοί περί διαρθρωτικών ταμείων

1 Οι κανόνες περί προωθήσεως της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, την οποία προβλέπει το άρθρο 130 Α της Συνθήκης ΕΟΚ, τέθηκαν με τους κανονισμούς (ΕΟΚ) 2052/88 του Συμβουλίου, της 24ης Ιουνίου 1988, για την αποστολή των διαρθρωτικών Ταμείων, την αποτελεσματικότητά τους και τον συντονισμό των παρεμβάσεών τους μεταξύ τους, καθώς και με τις παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και των άλλων υφιστάμενων χρηματοδοτικών οργάνων, (ΕΕ L 185, σ. 9, στο εξής: βασικός κανονισμός) και τον κανονισμό 4253/88 του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1988, για τις διατάξεις

εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 2052/88 (ΕΕ L 374, σ. 1, στο εξής: κανονισμός εφαρμογής).

2 Κατά το άρθρο 4 του βασικού κανονισμού, η κοινοτική δράση, στον τομέα της διαρθρωτικής αναπτύξεως, θεωρείται συμπληρωματική των αντιστοίχων εθνικών δράσεων. Η κοινοτική δράση στηρίζεται στη στενή συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής, του ενδιαφερομένου κράτους μέλους και των αρμοδίων αρχών, τις οποίες ορίζει το κράτος μέλος. όλα τα μέρη αποτελούν εταίρους επιδιώκοντες κοινό σκοπό. Η συνεργασία αυτή, η οποία καλείται «εταιρική σχέση», αφορά την προετοιμασία, τη χρηματοδότηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των δράσεων. Το άρθρο 5 προσδιορίζει τις διάφορες μορφές παρεμβάσεως. στην παράγραφο 5 προβλέπει ότι λειτουργικά προγράμματα, δηλαδή συνεκτικά σύνολα πολυετών ενεργειών, καταρτίζονται κατόπιν πρωτοβουλίας της Επιτροπής και με τη σύμφωνη γνώμη του οικείου κράτους μέλους.

3 Στο άρθρο 11 του κανονισμού εφαρμογής προβλέπεται ότι, όσον αφορά τις στηριζόμενες στο άρθρο 5, παράγραφος 5, του βασικού κανονισμού κοινοτικές πρωτοβουλίες, η Επιτροπή έχει τη δυνατότητα να αποφασίζει, με δική της πρωτοβουλία, να προτείνει στα κράτη μέλη να υποβάλλουν αιτήσεις συνδρομής για ενέργειες που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Κοινότητα. Κατά το άρθρο 14 του κανονισμού εφαρμογής, οι αιτήσεις συνδρομής των διαρθρωτικών Ταμείων καταρτίζονται από τις αρμόδιες αρχές που ορίζουν τα κράτη μέλη και υποβάλλονται στην Επιτροπή από το κράτος μέλος ή από οποιονδήποτε άλλον οργανισμό που ορίζει το κράτος μέλος. Στην παράγραφο 3 της διατάξεως αυτής προβλέπεται ότι η Επιτροπή αποφασίζει τη συνδρομή των διαρθρωτικών Ταμείων, εφόσον συντρέχουν οι απαιτούμενες προϋποθέσεις.

Το πρόγραμμα Leader

4 Στις 19 Μαρτίου 1991 η Επιτροπή δημοσίευσε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* (C 73, σ. 33) ανακοίνωση με την οποία καλούσε τα κράτη μέλη να υποβάλουν προτάσεις για τη χορήγηση επιδοτήσεων στο πλαίσιο κοινοτικής πρωτοβουλίας που αφορούσε την αγροτική ανάπτυξη. Η πρωτοβουλία, η οποία ονομάστηκε Leader (liaison entre actions de développement de l'économie rurale) και στηρίχθηκε στο άρθρο 11 του κανονισμού εφαρμογής, είχε ως κύριο κορμό της ένα δίκτυο ομάδων τοπικής δράσεως. Αντικείμενό της

αποτελούσε η χορήγηση κοινοτικής ενισχύσεως που θα παρείχε στις ομάδες αυτές τη δυνατότητα εφαρμογής μέτρων συμφώνων προς τις κατευθύνσεις που καθόριζε η ανακοίνωση (σημεία 2, 3, 11 και 16 της ανακοινώσεως).

5 Τα κυριότερα στοιχεία του προγράμματος Leader, κατά την προαναφερθείσα ανακοίνωση (στο εξής: ανακοίνωση Leader), είναι τα ακόλουθα:

Οι δημόσιοι, ιδιωτικοί ή ημιδημόσιοι φορείς που δρουν ως τοπικές ομάδες επιλέγονται στο πλαίσιο της «εταιρικής σχέσεως» μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής, λαμβανομένης υπόψη, μεταξύ άλλων, της επιτόπιας εγκαταστάσεως και της συμμετοχής στη λειτουργία τους των τοπικών οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων, καθώς και της ποιότητας του προγράμματος τοπικής αναπτύξεως που προτείνουν (σημεία 5 και 6).

Μεταξύ των επιλεξίμων μέτρων περιλαμβάνονται τα μέτρα που συνεπάγονται άμεση ωφέλεια για τους κατοίκους και τους οικονομικούς παράγοντες της οικείας αγροτικής ζώνης, τα μέτρα που αφορούν τις ομάδες αγροτικής αναπτύξεως και τα μέτρα που υποβοηθούν τη λειτουργία του διεθνικού δικτύου των ομάδων (σημεία 12 έως 15).

Η απόφαση της Επιτροπής σχετικά με το ύψος του ποσού της κοινοτικής συνεισφοράς αποτελεί συνάρτηση της ποιότητας των προγραμμάτων που καταρτίζουν οι ομάδες, στο πλαίσιο των προτάσεων που υπέβαλαν τα κράτη μέλη, καθώς και της αγροτικής εκτάσεως των εν λόγω ζωνών, του ενεργού γεωργικού πληθυσμού και του αριθμού των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Κατά την αξιολόγηση της ποιότητας των προγραμμάτων, η Επιτροπή λαμβάνει ιδίως υπόψη τον πολλαπλασιαστικό χαρακτήρα των προτεινομένων μέτρων καθώς και τον βαθμό συμμετοχής, στα μέτρα και στη διαχείρισή τους, του τοπικού πληθυσμού και των τοπικών οικονομικών παραγόντων (σημεία 17 και 18).

Όσον αφορά την υλοποίηση της πρωτοβουλίας, στο σημείο 22 της ανακοινώσεως προβλέπεται ότι «τα κράτη μέλη υποβάλλουν λεπτομερείς προτάσεις για επιδοτήσεις (...) εντός έξι μηνών από τη δημοσίευση της (...) ανακοίνωσης. Οι προτάσεις που παραλαμβάνονται μετά την ημερομηνία αυτή θα ληφθούν υπόψη από την Επιτροπή (...) μόνο στις εξαιρετικές περιπτώσεις, δεόντως αιτιολογημένες».

Το ιστορικό της διαφοράς

6 Ο Consorzio είναι όμιλος επιχειρήσεων που έχουν ως αντικείμενο την ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων, ιδίως αγροτικού χαρακτήρα, στην ιταλική περιοχή Murgia Messapica, ιδίως δε, την υλοποίηση του προγράμματος Leader της Επιτροπής. Στο πλαίσιο αυτό, ο προσφεύγων όμιλος υπέβαλε το 1991 πρόγραμμα το οποίο, μαζί με άλλα προγράμματα, επελέγη, καταρχάς, από το ιταλικό Υπουργείο Γεωργίας και Δασών (στο εξής: Υπουργείο). Κατόπιν των εξηγήσεων και των τροποποιήσεων που ζήτησε το Υπουργείο, ο προσφεύγων όμιλος τροποποίησε το αρχικό του πρόγραμμα.

7 Με έγγραφο της 18ης Σεπτεμβρίου 1991, το Υπουργείο κοινοποίησε στην Επιτροπή, σύμφωνα με το σημείο 22 της προαναφερθείσας ανακοίνωσης, την ιταλική εθνική πρόταση υλοποιήσεως της πρωτοβουλίας Leader. Η πρόταση αυτή περιελάμβανε 42 προγράμματα, τα οποία είχε προεπιλέξει το Υπουργείο, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονταν 30 προγράμματα πρώτης προτεραιότητας και δώδεκα προγράμματα δεύτερης προτεραιότητας, μεταξύ των οποίων το πρόγραμμα του προσφεύγοντος.

8 Κατά τη συνεδρίαση των «εταίρων» της 24ης Οκτωβρίου 1991, η Επιτροπή και οι ιταλικές αρχές προχώρησαν σε μία πρώτη από κοινού εξέταση των ιταλικών προγραμμάτων. Αφού κατόπιν οργάνωσε, σε συνεργασία με το Υπουργείο, τριμερείς συναντήσεις με τις διάφορες ομάδες τοπικής δράσεως προς εξέταση των προγραμμάτων, η Επιτροπή ενέκρινε, με μία πρώτη απόφασή της, της 6ης Δεκεμβρίου 1991, απευθυνόμενη προς την Ιταλική Δημοκρατία, μία πρώτη σειρά δώδεκα προγραμμάτων.

9 Όσον αφορά το πρόγραμμα του προσφεύγοντος, πραγματοποιήθηκε συνάντηση στις 16 Δεκεμβρίου 1991, στο πλαίσιο της οποίας η Επιτροπή και το Υπουργείο ανέλυσαν το πρόγραμμα αυτό, ενώ διατυπώθηκαν προτάσεις αναθεωρήσεώς του. Μετά τη συνεδρίαση αυτή, ο προσφεύγων όμιλος απέστειλε στην Επιτροπή τροποποιημένο πρόγραμμα.

10 Κατόπιν αυτού, η Επιτροπή, με επιστολή του Αναπληρωτή Γενικού Διευθυντή της ΓΔ VI (Γεωργία), της 31ης Ιανουαρίου 1992, ζήτησε από το Υπουργείο να προσκαλέσει σε νέα συνεδρίαση για τις 3 και 4 Φεβρουαρίου 1992 τέσσερις ομάδες, μεταξύ των οποίων και τον προσφεύγοντα όμιλο. Στην επιστολή αναφερόταν ότι, για τα προγράμματα αυτών των ομάδων, δεν είχαν ληφθεί υπόψη οι παρατηρήσεις που διατυπώθηκαν κατά τη συνεδρίαση του Δεκεμβρίου 1991 και ότι, κατά συνέπεια, ήταν απαραίτητη η προσκόμιση ορισμένων συμπληρωματικών πληροφοριών και διευκρινίσεων. Τα τελικά έγγραφα, αναθεωρημένα βάσει των παρατηρήσεων που διατυπώθηκαν σε κοινοτικό επίπεδο, έπρεπε να υποβληθούν στην Επιτροπή το αργότερο έως τις 12 Φεβρουαρίου 1992. Η κοινοτική συνδρομή θα παρείχετο σε εκείνα μόνο τα προγράμματα τα οποία, κατά την εν λόγω ημερομηνία, θα ήταν σύμφωνα προς το πρόγραμμα Leader.

11 Μετά τη συνάντηση της 3ης και 4ης Φεβρουαρίου 1992, το Υπουργείο απέστειλε στην Επιτροπή, με έγγραφο της 14ης Φεβρουαρίου 1992, το κείμενο των υπό εξέταση προγραμμάτων, όπως αυτά είχαν αναθεωρηθεί βάσει των παρατηρήσεων που διατυπώθηκαν, μεταξύ των οποίων περιλαμβανόταν το πρόγραμμα του προσφεύγοντος.

12 Η Επιτροπή, επειδή έκρινε ότι το πρόγραμμα του προσφεύγοντος, μετά την τελευταία αναθεώρησή του, εξακολουθούσε να μην πληροί τις προϋποθέσεις, δεν το περιέλαβε στη δεύτερη σειρά δεκαέξι προγραμμάτων που ενέκρινε με την από 5 Μαρτίου 1992 απόφασή της, αποδέκτης της οποίας ήταν η Ιταλική Δημοκρατία.

13 Επειδή με τις δύο αποφάσεις της Επιτροπής, της 6ης Δεκεμβρίου 1991 και της 5ης Μαρτίου 1992, χορηγήθηκε κοινοτική συνδρομή μικρότερη από το ενδεικτικό ποσό που είχε οριστεί για την Ιταλία (81 εκατομμύρια ECU), ο Αναπληρωτής Γενικός Διευθυντής της ΓΔ XI, με έγγραφο της 15ης Ιουλίου 1992, ζήτησε από τις ιταλικές αρχές να του υποδείξουν δυνατότητες χρησιμοποιήσεως του υπολειπόμενου ποσού. Με το έγγραφό της αυτό η Επιτροπή παρέπεμπε στο σημείο 22 της προαναφερθείσας ανακοίνωσης Leader, τονίζοντας προς το Υπουργείο ότι, σε περίπτωση που θα έκρινε ενδεδειγμένη την υποβολή νέων προγραμμάτων για κοινοτική εξέταση, τα προγράμματα αυτά θα έπρεπε να αφορούν νέες πρωτοβουλίες. Δεν υπήρχε περίπτωση επανεξετάσεως των προγραμμάτων που είχαν ήδη αναλυθεί σε κοινοτικό επίπεδο και ως προς τα οποία είχε εκδοθεί αρνητική γνωμοδότηση. Εξάλλου, οι νέες προτάσεις έπρεπε να υποβληθούν στην Επιτροπή το αργότερο έως τις 30 Ιουλίου 1992.

Στις 10 Αυγούστου 1992, το Υπουργείο κοινοποίησε νέα ιταλική πρόταση που αφορούσε τέσσερα νέα προγράμματα, μεταξύ των οποίων δεν περιλαμβανόταν πλέον το πρόγραμμα του προσφεύγοντος.

5 Με τρίτη απόφαση της Επιτροπής, της 30ής Σεπτεμβρίου 1992, απευθυνομένης προς την Ιταλική Δημοκρατία, εγκρίθηκαν τα τέσσερα αυτά νέα προγράμματα.

6 Στις 20 Οκτωβρίου 1992, ο πρόεδρος του προσφεύγοντος Consorzio απέστειλε επιστολή στο Υπουργείο και την Επιτροπή στην οποία τόνιζε, αναφερόμενος στην τελική απόρριψη του προγράμματος που είχε υποβάλει ο όμιλος στο πλαίσιο του προγράμματος Leader, ότι οι προσπάθειες που είχε καταβάλει έως τότε προκειμένου να ενημερωθεί λεπτομερέστερα για τους λόγους της απορρίψεως αυτής δεν είχαν αποδώσει και ζήτησε να του γνωστοποιηθούν επισήμως οι λόγοι για τους οποίους δεν εγκρίθηκε το πρόγραμμά του.

7 Απαντώντας στην επιστολή αυτή, ο Αναπληρωτής Γενικός Διευθυντής της ΓΔ VI απέστειλε στον προσφεύγοντα μια επιστολή με ημερομηνία 26 Νοεμβρίου 1992, με την οποία εξηγούσε τους λόγους για τους οποίους το πρόγραμμα που είχε υποβάλει ο προσφεύγων δεν περιελήφθη στην προβλεπόμενη από το πρόγραμμα Leader χρηματοδότηση. Ανέφερε ότι κατά την εξέταση τόσο της αρχικής όσο και της τελικής μορφής αυτού του προγράμματος επισημάνθηκαν σημαντικές αδυναμίες και ελλείψεις συνοχής που αφορούσαν, αφενός μεν, τα προτεινόμενα μέτρα, αφετέρου δε, τα ίδια τα χαρακτηριστικά του ομίλου τοπικής δράσεως. Στην επιστολή αναφερόταν, σχετικώς, η έλλειψη λειτουργικών προτάσεων και ο περιορισμένος και ασαφής χαρακτήρας του τεχνικού περιεχομένου ορισμένων μέτρων, ιδίως εκείνων που αποσκοπούσαν στην τεχνική υποστήριξη της αγροτικής αναπτύξεως και στην εμπορία των γεωργικών προϊόντων. Δεν προέκυψε ότι το πρόγραμμα διαθέτει εκείνα τα χαρακτηριστικά που θα επέτρεπαν την ταχεία μετατροπή του σε σύνολο συγκεκριμένων δράσεων, άμεσα cantierabili (ιταλικός όρος, ως προς την ακριβή σημασία του οποίου διαφωνούν οι διάδικοι). Γενικώς, το επίδικο πρόγραμμα κρίθηκε ως μη επαρκώς ώριμο. ειδικότερα, παρέμεινε επί μακρόν αδιευκρίνιστη η έκταση της γεωγραφικής ζώνης αναφοράς. Εξάλλου, ο προσφεύγων όμιλος εμφανίστηκε ως μη αρκετά αντιπροσωπευτικός των πολυποίκιλων δραστηριοτήτων των κατοίκων της περιοχής, είτε γεωργών είτε άλλων. Εξάλλου, δεν περιελαμβά-

νετο ακόμη κανένας δημόσιος φορέας. Για όλους αυτούς τους λόγους, η Επιτροπή έκρινε ότι δεν συνέτρεχαν όλες οι απαιτούμενες προϋποθέσεις προκειμένου να χορηγηθεί κοινοτική ενίσχυση.

18 Κατόπιν αυτής της επιστολής, ο πρόεδρος του προσφεύγοντος ομίλου απέστειλε στις 7 Ιανουαρίου 1993 επιστολή στην Επιτροπή στην οποία ανέφερε, μεταξύ άλλων, ότι η επιστολή της 26ης Νοεμβρίου 1992 «μας βοήθησε να αντιληφθούμε τις αδυναμίες της προτάσεώς μας».

Η διαδικασία και τα αιτήματα των διαδίκων

19 Υπό τις περιστάσεις αυτές, ο προσφεύγων άσκησε την παρούσα προσφυγή, η οποία πρωτοκολλήθηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 29 Ιανουαρίου 1993. Η έγγραφη διαδικασία εξελίχθηκε κανονικά. Χώρησε εξ ολοκλήρου ενώπιον του Δικαστηρίου. Με Διάταξη της 27ης Ιανουαρίου 1993, το Δικαστήριο παρέπεμψε την παρούσα υπόθεση στο Πρωτοδικείο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 4 της αποφάσεως 93/350/Ευρατόμ, ΕΚΑΧ, ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 1993, περί τροποποιήσεως της αποφάσεως 88/591/ΕΚΑΧ, ΕΟΚ, Ευρατόμ για την ίδρυση Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ L 144, σ. 21).

20 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο (πρώτο τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων. Η προφορική διαδικασία πραγματοποιήθηκε στις 3 Φεβρουαρίου 1994. Οι εκπρόσωποι των διαδίκων αγόρευσαν και απάντησαν στις ερωτήσεις του Πρωτοδικείου.

21 Ο προσφεύγων ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να ακυρώσει την απόφαση που κοινοποιήθηκε με το έγγραφο (VI/036901) της Επιτροπής, της 26ης Νοεμβρίου 1992, με την οποία αυτή αποφάσισε να

μη χορηγήσει τις προβλεπόμενες από το πρόγραμμα Leader επιδοτήσεις στο πρόγραμμα που υπέβαλε ο προσφεύγων.

Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να απορρίψει την προσφυγή.

— να καταδικάσει τον προσφεύγοντα στα δικαστικά έξοδα.

22 Επειδή, όπως αναφέρεται στο εισαγωγικό της δίκης δικόγραφο, η προσφυγή στρέφεται κατά «της αποφάσεως που κοινοποιήθηκε με το έγγραφο της Επιτροπής της 26ης Νοεμβρίου 1992», το Πρωτοδικείο έθεσε, κατά την προφορική διαδικασία, ερώτηση ως προς το ακριβές αντικείμενο της προσφυγής. Απαντώντας στην ερώτηση αυτή, ο προσφεύγων διευκρίνισε ότι με την προσφυγή του ζητεί την ακύρωση της καθεμιάς από τις τρεις αποφάσεις που έλαβε σχετικώς η Επιτροπή. Συνεπώς, το Πρωτοδικείο πρέπει να εξετάσει, καταρχάς, τα αιτήματα της προσφυγής που στρέφονται κατά της αποφάσεως της 6ης Δεκεμβρίου 1991, κατόπιν τα αιτήματα που στρέφονται κατά της αποφάσεως της 5ης Μαρτίου 1992 και, τέλος, τα αιτήματα που στρέφονται κατά της αποφάσεως της 30ής Σεπτεμβρίου 1992.

Επί των αιτημάτων που στρέφονται κατά της αποφάσεως της Επιτροπής της 6ης Δεκεμβρίου 1991

23 Πρέπει να τονιστεί ότι με την απόφαση αυτή η Επιτροπή ενέκρινε σειρά προγραμμάτων, μεταξύ των οποίων δεν περιλαμβανόταν το αρχικό πρόγραμμα του προσφεύγοντος. Ο προσφεύγων, όμως, ουδέποτε υποστήριξε ότι το αρχικό του πρόγραμμα έπρεπε να εγκριθεί με την απόφαση της Επιτροπής της 6ης Δεκεμβρίου 1991. Εξάλλου, δεν αμφισβητείται ότι ο προσφεύγων τροποποίησε κατόπιν επανειλημμένα το πρόγραμμά του προκειμένου να επιτύχει τη χορή-

γηση κοινοτικής συνδρομής. Επομένως, ο ίδιος ο προσφεύγων θεώρησε ότι το αρχικό του πρόγραμμα δεν πληρούσε ακόμα τις απαιτούμενες για το πρόγραμμα Leader προϋποθέσεις. Συνεπώς, τα στρεφόμενα κατά της αποφάσεως της 6ης Δεκεμβρίου 1991 αιτήματά του πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμα, χωρίς να χρειάζεται να εξεταστεί το ζήτημα του παραδεκτού τους.

Επί των αιτημάτων που στρέφονται κατά της αποφάσεως της Επιτροπής της 5ης Μαρτίου 1992

Επί του παραδεκτού

24 Μολονότι οι διάδικοι διατύπωσαν σχετικώς παρατηρήσεις για πρώτη φορά κατά την προφορική διαδικασία και μάλιστα απαντώντας σε ερωτήσεις του Πρωτοδικείου, δεδομένου ότι οι προϋποθέσεις παραδεκτού μιας προσφυγής είναι δημοσίας τάξεως, το Πρωτοδικείο οφείλει να τις εξετάσει αυτεπαγγέλτως (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 16ης Δεκεμβρίου 1960, 6/60, Humblet κατά Βελγικού Δημοσίου, Racc. 1960, σ. 1125, και συγκεκριμένα σ. 1147, και του Πρωτοδικείου, της 6ης Δεκεμβρίου 1990, Τ-130/89, Β. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. II-761, σκέψη 13). Το Πρωτοδικείο φρονεί ότι πρέπει σχετικώς να εξεταστεί, αφενός, αν η προσβαλλόμενη απόφαση, η οποία είχε ως αποδέκτη μόνο την Ιταλική Δημοκρατία, αφορά τον προσφεύγοντα άμεσα και ατομικά και, αφετέρου, αν η προσφυγή ασκήθηκε εμπρόθεσμα.

1. Ως προς τον χαρακτήρα της επιδεχομένης προσφυγή πράξεως

25 Κατά πάγια νομολογία, τα εκτός των αποδεκτών μιας αποφάσεως πρόσωπα δεν μπορούν να ισχυριστούν ότι η απόφαση τα αφορά κατά την έννοια του άρθρου 173, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ παρά μόνον αν τα θίγει λόγω ορισμένων ιδιαιτέρων χαρακτηριστικών τους ή λόγω πραγματικής καταστάσεως η οποία τα διακρίνει από κάθε άλλο πρόσωπο και ως εκ τούτου τα εξατομικεύει κατά τρόπο ανάλογο με τους αποδέκτες (βλ. π. χ. την απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Ιανουαρίου 1986, 169/84, Cofaz κ. λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1986, σ. 391, σκέψη 22).

26 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει, σχετικώς, λαμβάνοντας υπόψη τη διαδικασία εξετάσεως στην οποία υποβλήθηκε το πρόγραμμα του προσφεύγοντος, ότι η Επιτροπή αποφάσισε οριστικώς να αποκλείσει το πρόγραμμα αυτό από κάθε κοινοτική συνδρομή, στο πλαίσιο του προγράμματος Leader, με την απόφασή της της 1ης Μαρτίου 1992, όπως επιβεβαιώνεται από τη συμπληρωματική εξέταση μετά την οποία εκδόθηκε η απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 1992, η οποία πράγματι δεν αναφέρεται πλέον στο εν λόγω πρόγραμμα. Βεβαίως, ο προσφεύγων δεν είχε κανένα δικαίωμα να λάβει οικονομική συνδρομή από την Κοινότητα. Η προσωρινή έγκριση του προγράμματός του από το Υπουργείο και η κατάταξή του στα προγράμματα δεύτερης προτεραιότητας, καθώς και η επανειλημμένη συμμετοχή του στις οργανωμένες από την Επιτροπή και το Υπουργείο συνεδριάσεις, επομένως δε και στη διαδικασία βάσει της οποίας εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση, δημιούργησαν ενδεχομένως στον προσφεύγοντα συμφέροντα η απώλεια των οποίων τον αφορά ατομικά. Εξάλλου, η προσβαλλόμενη απόφαση παρήγαγε άμεσες έννομες συνέπειες έναντι του προσφεύγοντος, χωρίς την παρεμβολή άλλων κοινοτικών ή εθνικών οργάνων. Συνεπώς, η προσβαλλόμενη απόφαση της 5ης Μαρτίου 1992 αφορά τον προσφεύγοντα, κατά την έννοια της προαναφερθείσας νομολογίας, μολονότι αυτός δεν ήταν αποδέκτης της αποφάσεως.

2. Επί της προθεσμίας ασκήσεως της προσφυγής

27 Πρέπει να τονιστεί ότι, κατά το άρθρο 173, πέμπτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΟΚ, οι προσφυγές που προβλέπει το άρθρο αυτό ασκούνται εντός δύο μηνών, υπολογιζομένων, κατά περίπτωση, από τη δημοσίευση της πράξεως, την κοινοποίησή της στον προσφεύγοντα ή, ελλείψει δημοσιεύσεως ή κοινοποιήσεως, από την ημέρα κατά την οποία ο προσφεύγων έλαβε γνώση της πράξεως. Επειδή η απόφαση της 5ης Μαρτίου 1992 δεν δημοσιεύθηκε, μοναδικός δε αποδέκτης της υπήρξε η Ιταλική Δημοκρατία, η προθεσμία των δύο μηνών άρχισε, στην παρούσα περίπτωση, από την ημέρα κατά την οποία ο προσφεύγων έλαβε γνώση της εν λόγω αποφάσεως.

28 Όσον αφορά την ακριβή ημερομηνία κατά την οποία ο προσφεύγων έλαβε γνώση της αποφάσεως, πρέπει να τονιστεί ότι ο προσφεύγων ανέφερε στην επιστολή του της 20ής Σεπτεμβρίου 1992, την οποία απηύθυνε στο Υπουργείο και την Επιτροπή, ότι η C., υπάλληλος της Επιτροπής, αρμόδια για το πρόγραμμα Leader, του ανακοίνωσε, «τηλεφωνικώς τον παρελθόντα Φεβρουάριο», ότι «το

πρόγραμμα κρίθηκε ότι δεν είναι ακόμα ώριμο». Συνεπώς, πρέπει να εξεταστεί αν, παρά τις πληροφορίες που διέθετε ο προσφεύγων τον Φεβρουάριο του 1992 ως προς τον επιλέξιμο χαρακτήρα του προγράμματός του, η από 29 Ιανουαρίου 1993 προσφυγή ήταν εμπρόθεσμη.

29 Κατά πάγια νομολογία, ελλείψει δημοσιεύσεως μιας πράξεως, η προθεσμία ασκήσεως της προσφυγής άρχεται από τη στιγμή κατά την οποία ο τρίτος ενδιαφερόμενος έλαβε ακριβή γνώση του περιεχομένου και της αιτιολογίας της πράξεως αυτής, ώστε να μπορεί αποτελεσματικά να ασκήσει το δικαίωμα προσφυγής που του παρέχεται, υπό την προϋπόθεση πάντως ότι θα ζητήσει εντός εύλογης προθεσμίας το πλήρες κείνενο της συγκεκριμένης πράξεως (βλ. Διάταξη του Δικαστηρίου της 5ης Μαρτίου 1993, C-102/92, Ferriere Acciaierie Sarde κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. I-801, σκέψη 18, τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 5ης Μαρτίου 1980, 76/79, Könecke Fleischwarenfabrik κατά Επιτροπής, Racc. 1980, σ. 665, σκέψη 7, και της 5ης Μαρτίου 1986,59/84, Tezi Textiel κατά Επιτροπής, Συλλογή 1984, σ. 887, σκέψη 10, καθώς και τη Διάταξη του Πρωτοδικείου της 10ης Φεβρουαρίου 1994, Τ-468/93, Frinil κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. II-33, σκέψη 33). Με την προαναφερθείσα Διάταξή του Ferriere Acciaierie Sarde κατά Επιτροπής, σκέψη 19, το Δικαστήριο έκρινε ως εκπρόθεσμη προσφυγή που ασκήθηκε δύο μήνες μετά την ημερομηνία κατά την οποία ο προσφεύγων έλαβε γνώση της προσβαλλομένης πράξεως.

30 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει, σχετικώς, ότι οι πληροφορίες που έδωσε στον προσφεύγοντα ένας υπάλληλος της Επιτροπής τον Φεβρουάριο του 1992 δεν μπορούσαν παρά να αφορούν το πιθανό περιεχόμενο μελλοντικής αποφάσεως της Επιτροπής, καθόσον η τυπική απόφαση ελήφθη από τα μέλη της Επιτροπής στις 5 Μαρτίου 1992. Η κρίσιμη για το παραδεκτό της προσφυγής ημερομηνία, κατά την οποία ο προσφεύγων έλαβε γνώση της αποφάσεως αυτής, δεν μπορεί παρά να είναι μεταγενέστερη του χρόνου της τυπικής εκδόσεώς της. Εξάλλου, η απόφαση αυτή, η οποία απευθύνεται στην Ιταλική Δημοκρατία και η οποία δεν δημοσιεύθηκε, περιορίζεται στην αναφορά του ποσού κοινοτικής συνδρομής που χορηγείται στην Ιταλική Δημοκρατία και δεν περιέχει καμία αιτιολογία ως προς τον αποκλεισμό ατομικών προγραμμάτων που υποβλήθηκαν από ιταλικές ομάδες τοπικής δράσεως, όπως είναι ο προσφεύγων όμιλος. Συνεπώς, η απλή γνώση υπάρξεως αυτής της αποφάσεως, χωρίς κανένα στοιχείο ως προς τους συγκεκριμένους λόγους για τους οποίους επισήμως αποκλείστηκε το πρόγραμμά του, δεν αρκούν για τον προσφεύγοντα προκειμένου αυτός να κάνει λυσιτελώς χρήση του δικαιώματός του ασκήσεως προσφυγής. Τέλος, ο προσφεύγων δήλωσε κατά την προφορική διαδικασία ότι, στο πλαίσιο

των ατύπων επαφών του με την Επιτροπή, είχε την ελπίδα ότι το πρόγραμμά του «θα ανασυρθεί», ακόμα και μετά τη λήψη της αποφάσεως της 5ης Μαρτίου 1992, και ότι ήλπιζε, μέχρι και τον Αύγουστο του 1992, ότι το πρόγραμμά του θα εγκριθεί την τελευταία στιγμή μετά την αναβίωση των προθεσμιών.

31 Πρέπει να προστεθεί ότι η Επιτροπή κατά την προφορική διαδικασία υποστήριξε ότι εναπόκειται στα οικεία κράτη μέλη να ενημερώνουν τους ενδιαφερόμενους ως προς τις σχετικές αποφάσεις που λαμβάνει. Ώστόσο, στην παρούσα υπόθεση, δεν υπήρξε τέτοια ενημέρωση εκ μέρους των ιταλικών αρχών.

32 Το Πρωτοδικείο φρονεί, συνεπώς, ότι ο προσφεύγων θεμιτώς ανέμενε τη λήψη της αποφάσεως της 30ής Σεπτεμβρίου 1992, με την οποία διατέθηκε τελικώς ολόκληρο το ποσό της κοινοτικής συνδρομής που προβλεπόταν για την Ιταλική Δημοκρατία, πριν ζητήσει την επίσημη επιβεβαίωση της οριστικής απορρίψεως του προγράμματός του και την επίσημη ανακοίνωση των λόγων αυτής της απορρίψεως. Συνεπώς, με την επιστολή του της 20ής Οκτωβρίου 1992 ζήτησε εντός εύλογης προθεσμίας τις σχετικές διευκρινίσεις. Επειδή οι διευκρινίσεις που ζητήθηκαν παρασχέθηκαν με έγγραφο της 26ης Νοεμβρίου 1992, το Πρωτοδικείο θεωρεί, λαμβανομένης υπόψη της παρεκτάσεως της προθεσμίας λόγω αποστάσεως, ότι η ασκηθείσα στις 29 Ιανουαρίου 1993 προσφυγή δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως εκπρόθεσμη.

33 Συνεπώς, τα στρεφόμενα κατά της αποφάσεως της 5ης Μαρτίου 1992 αιτήματα πρέπει να κριθούν απαράδεκτα.

Επί της ουσίας

34 Προς στήριξη των αιτημάτων του ο προσφεύγων υποβάλλει τρεις λόγους που αναφέρονται, αντιστοίχως, σε προφανή πλάνη περί τα πραγματικά περιστατικά, σε παράβαση ουσιώδους τύπου, σε κατάχρηση εξουσίας και σε παραβίαση της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

1. Επί του λόγου που αναφέρεται σε πλάνη περί τα πραγματικά περιστατικά

— Επιχειρήματα των διαδίκων

35 Ο προσφεύγων περιγράφει την οριστική μορφή του προγράμματός του, αυτήν του Φεβρουαρίου 1992, ως εξής: η ομάδα τοπικής δράσεως παρουσιαζόταν, βάσει του καταστατικού της, ως ανοικτός οργανισμός, στον οποίο είχαν ενταχθεί 117 οικονομικοί και κοινωνικοί φορείς, μεταξύ των οποίων υπήρχαν εννέα ενώσεις. Εξάλλου, δύο από τους περιλαμβανόμενους στη σχετική ζώνη δήμους δήλωσαν την υποστήριξή τους στο υποβληθέν πρόγραμμα. Η συνολική έκταση γης που διέθεταν οι μετέχοντες στον όμιλο γεωργικοί φορείς υπερέβαινε τα 3 000 εκτάρια. Το αναπτυξιακό πρόγραμμα που είχε καταρτίσει ο όμιλος προέβλεπε γενικής φύσεως παρεμβάσεις που σκόπευαν σε μια μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη προοπτική, καθώς και ειδικές παρεμβάσεις υπέρ ειδικών πρωτοβουλιών συνακολούθων με αυτή την προοπτική.

36 Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι η αναφερόμενη στο πρόγραμμα αυτό απορριπτική απόφαση της Επιτροπής στηρίζεται προφανώς επί πεπλανημένων στοιχείων. Υπογραμμίζει ιδίως τον ανακριβή χαρακτήρα της περιεχομένης στο έγγραφο της Επιτροπής της 26ης Νοεμβρίου 1992 μνείας, σύμφωνα με την οποία το επίδικο πρόγραμμα δύσκολα θα ήταν «cantierabile», δηλαδή υλοποιήσιμο μέσω της εκτελέσεως έργων ή της δημιουργίας εργοστασίων. Το στοιχείο αυτό είναι, πράγματι, ανακριβές, καθόσον αντικείμενο του επιδίκου προγράμματος αποτελούσε η παροχή υπηρεσιών για τις οποίες δεν απαιτούνται εργοτάξια.

37 Ο προσφεύγων υποστηρίζει, επίσης, ότι είναι πεπλανημένη η εκτίμηση της Επιτροπής ως προς την προβαλλόμενη υποτονική αντιπροσωπευτικότητα του ομίλου, λαμβανομένου υπόψη, αφενός, του αριθμού των μελών του και, αφετέρου, του γεγονότος ότι η Επιτροπή έχει δεχθεί την αντιπροσωπευτικότητα άλλων ομίλων με μικρό αριθμό μελών, όπως εύκολα αποδεικνύεται από τη σύγκριση των εξετασθέντων προγραμμάτων, περιλαμβανομένων και αυτών που τελικώς εγκρίθηκαν. Ο προσφεύγων δήλωσε, σχετικώς, κατά την προφορική διαδικασία, ότι δεν περιελάμβανε ως μέλη δήμους ή κοινότητες, λόγω της ιταλικής νομοθεσίας η οποία δεν επιτρέπει τυπικώς τη συμμετοχή ενός τέτοιου οργανι-

σμού δημοσίου δικαίου σε επιχειρηματικό όμιλο. Αποτελεί, συνεπώς, επαρκές στοιχείο το γεγονός ότι κατά τον χρόνο υποβολής του επιδίκου προγράμματος δύο οργανισμοί τοπικής αυτοδιοικήσεως είχαν δηλώσει ότι είναι διατεθειμένοι να το υποστηρίξουν.

38 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι οι επικρίσεις που διατυπώνονται κατά της εκ μέρους της εκτιμήσεως του εν λόγω σχεδίου και κατά της χρησιμοποιήσεως του όρου «cantierabile» είναι αβάσιμες. Οφείλεται προφανώς σε φραστική παρανόηση ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας ότι ο όρος αυτός αφορά την πραγματοποίηση τεχνικών εργασιών: με τον όρο «cantierabile» επιχειρήθηκε να αποδοθεί στα ιταλικά ο όρος «faisabilité» (πραγματοποιήσιμο), ο οποίος εκφράζει την ιδέα ότι ένα πρόγραμμα μπορεί να υλοποιηθεί εντός των προβλεπομένων προθεσμιών. Εξάλλου, ακόμα και αν νοηθεί ο επίδικος όρος υπό την έννοια που του αποδίδει ο προσφεύγων, είναι προφανές ότι στην τελική μορφή του προγράμματος (σ. 52, 53 και 57) ο προσφεύγων είχε πράγματι προτείνει, μεταξύ άλλων, την πραγματοποίηση τεχνικών κατασκευών και εγκαταστάσεων, τις οποίες ωστόσο η Επιτροπή έκρινε ανεπαρκείς.

39 Προκειμένου να εξηγήσει τον όρο «αντιπροσωπευτικότητα», υπό την έννοια που τον χρησιμοποιεί στην ανακοίνωση Leader, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι οι ομάδες τοπικής δράσεως, από θεσμικής απόψεως, αποτελούν τον ενδιάμεσο κρίκο μεταξύ του υπευθύνου σε εθνικό επίπεδο φορέα και των ιδιωτών, τελικών δικαιούχων των χρηματοδοτήσεων. Ο προσφεύγων, όμως, εμφανίστηκε ως η μόνη ομάδα που τη συνέθεταν αποκλειστικά ιδιωτικά συμφέροντα. Αντί να ιδρυθεί με τη συμμετοχή συλλογικών φορέων και να απευθυνθεί κατόπιν στους επιχειρηματίες ζητώντας τους να εκθέσουν τα ατομικά τους συμφέροντα και προγράμματα, ο προσφεύγων όμιλος απευθύνθηκε απευθείας στους επιχειρηματίες προκειμένου να τους περιλάβει στους κόλπους του. Στην πραγματικότητα, η σύστασή του απέβλεπε εξ αρχής στην προώθηση κυρίως των συμφερόντων των μελών του ομίλου και ιδίως της εταιρίας Isviconsult, ο πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου της οποίας είναι επίσης πρόεδρος του προσφεύγοντος ομίλου.

40 Όσον αφορά τη συμμετοχή των δύο οργανισμών τοπικής αυτοδιοικήσεως στο επίδικο πρόγραμμα, η Επιτροπή τόνισε κατά την προφορική διαδικασία ότι ο προσφεύγων είχε απλώς επισυνάψει στον φάκελό του δύο επιστολές με τις οποίες οι αντίστοιχοι δήμαρχοι δήλωναν ότι είναι διατεθειμένοι να συμμετάσχουν στον προσφεύγοντα όμιλο, υπό την προϋπόθεση ότι τα δημοτικά τους

συμβούλια θα λάβουν σχετική απόφαση. Ουδέποτε όμως ελήφθη τέτοια απόφαση. Για τον λόγο αυτό στην τελευταία μορφή του προγράμματός του ο προσφεύγων δεν ομιλεί πλέον για συμμετοχή αλλά για υψηλή εποπτεία. Όσον αφορά την ιταλική νομοθεσία περί ομίλων, η Επιτροπή τόνισε ότι άλλοι ιταλικοί όμιλοι, τα προγράμματα των οποίων εγκρίθηκαν, είχαν συσταθεί, μεταξύ άλλων, από οργανισμούς τοπικής αυτοδιοικήσεως. Φαίνεται επομένως ότι η ιταλική νομοθεσία δεν απαγορεύει σε δημόσιους φορείς να αποκτούν την ιδιότητα μέλους ομάδας τοπικής δράσεως.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

41 Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει, καταρχάς, ότι οι μόνες συγκεκριμένες αιτιάσεις που διατυπώνει ο προσφεύγων προκειμένου να αποδείξει την ύπαρξη πεπλανημένης εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών εκ μέρους της Επιτροπής στρέφονται κατά των ισχυρισμών της ότι, αφενός, το υποβληθέν πρόγραμμα δεν ήταν άμεσα «cantierabile» και, αφετέρου, ο όμιλος που είχε αναλάβει την υλοποίησή του δεν ήταν αρκετά αντιπροσωπευτικός ώστε να δικαιολογείται η χορήγηση κοινοτικής συνδρομής στο πλαίσιο του προγράμματος Leader.

42 Όσον αφορά το ζήτημα της «cantierabilità», πρέπει να υπογραμμιστεί ότι με τον ιταλικό αυτό όρο, στο πλαίσιο που χρησιμοποιήθηκε, επιχειρείται να υποδηλωθεί ότι η Επιτροπή έκρινε ανεπαρκή τα μέτρα που προέβλεπε το πρόγραμμα στην τελική μορφή του. Συνεπώς, ο προσφεύγων, υποθέτοντας ότι αναφέρεται στην αναγκαιότητα πραγματοποιήσεως τεχνικών έργων, παρανόησε την έννοια του αποσπάσματος του εγγράφου της Επιτροπής, της 26ης Νοεμβρίου 1992, κατά το οποίο οι ενέργειες που προέβλεπε το επίδικο πρόγραμμα δεν ήταν «σαφείς και άμεσα “cantierabili”».

43 Κατά την προφορική διαδικασία η Επιτροπή προσέθεσε, χωρίς να αντικρουστεί από τον προσφεύγοντα, ότι τα προταθέντα στο πλαίσιο του επιδίκου προγράμματος μέτρα παρουσίαζαν ενδιαφέρον μόνο για τα κατ' ιδίαν μέλη του προσφεύγοντος ομίλου και ότι, επομένως, δεν μπορούσαν να περιληφθούν στο πρόγραμμα Leader.

44 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ο προσφεύγων δεν απέδειξε, ως προς την cantierabilità του προγράμματός του, ότι η Επιτροπή επλανήθη, όσον αφορά τις πιθανότητες υλοποιήσεως των προτεινομένων στο πρόγραμμά του μέτρων, ως προς την εκτίμηση των πραγματικών στοιχείων κατά τρόπο που να επηρεάζει τη συνολική εκτίμησή της για το πρόγραμμα.

45 Πρέπει επίσης να τονιστεί, όσον αφορά την αντιπροσωπευτικότητα της ομάδας που είχε αναλάβει την υλοποίηση του προγράμματος, ότι οι διάδικοι συμφωνούν ως προς τα πραγματικά στοιχεία επί των οποίων στηρίχθηκε η απόφαση της 5ης Μαρτίου 1992, δηλαδή τη σύνθεση του προσφεύγοντος ομίλου και, ιδίως, ότι κατά την κατάρτιση της τελικής μορφής του επιδίκου προγράμματος, τον Φεβρουάριο του 1992, κανένας δημόσιος φορέας δεν ήταν επισήμως μέλος του και ότι μόνο δύο οργανισμοί τοπικής αυτοδιοικήσεως είχαν δηλώσει την πρόθεσή τους να μετάσχουν. Στην πραγματικότητα επομένως ο προσφεύγων δεν προσάπτει στην Επιτροπή πλάνη περί τα πραγματικά στοιχεία, αλλά την αιτιάται για πλάνη εκτιμήσεως, καθόσον αρνήθηκε να χορηγήσει κοινοτική συνδρομή, στο πλαίσιο του προγράμματος Leader, προς το επίδικο πρόγραμμα, λόγω της περιορισμένης αντιπροσωπευτικότητας του ομίλου που είχε αναλάβει την εκτέλεσή του.

46 Επιβάλλεται σχετικώς να τονιστεί ότι η Επιτροπή έχει ευρεία εξουσία εκτιμήσεως ως προς το αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις που δικαιολογούν χορήγηση κοινοτικής οικονομικής συνδρομής (βλ., προσφάτως, την απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Μαΐου 1992, C-258/90 και C-259/90, Pesquerias De Bermeo και Naviera Laida κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. I-2901, σκέψη 25). Εξάλλου, ο ίδιος ο προσφεύγων δήλωσε κατά την προφορική διαδικασία ότι έχει πλήρη συνείδηση του γεγονότος ότι το Πρωτοδικείο δεν μπορεί να προβεί σε επί της ουσίας επανεξέταση του επιδίκου προγράμματος.

47 Ο προσφεύγων δεν προσκόμισε πραγματικά ή νομικά στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι η αρνητική εκ μέρους της Επιτροπής εκτίμηση του επιδίκου προγράμματος, με το σκεπτικό ότι ο προσφεύγων όμιλος εκπροσωπούσε αποκλειστικά ιδιωτικά συμφέροντα, δεν περιελάμβανε μεταξύ των μελών του κανένα φορέα συλλογικών συμφερόντων και ότι η απλή δήλωση της προθέσεως δύο οργανισμών τοπικής αυτοδιοικήσεως, να αναλάβουν υπό την αιγίδα τους το πρόγραμμα, δεν ήταν επαρκής σε σύγκριση με τις εγγυήσεις που θα προσέ-

φεραν άλλα ιταλικά προγράμματα, πάσχει πρόδηλη πλάνη. Ο προσφεύγων, παρά τα όσα δήλωσε με το υπόμνημα απαντήσεώς του, δεν απέδειξε την αντιπροσωπευτικότητά του κατά την προφορική διαδικασία και βάσει του σχετικού με το πρόγραμμά του φακέλου.

48 Συνεπώς, οι αφορώντες την πρόδηλη πλάνη περί τα πραγματικά στοιχεία και την πλάνη εκτιμήσεως λόγοι δεν μπορούν να γίνουν δεκτοί, χωρίς να απαιτείται να δεχθεί το Πρωτοδικείο το αίτημα του προσφεύγοντος και να υποχρεώσει την Επιτροπή να καταθέσει τα ευρισκόμενα στην κατοχή της έγγραφα που αφορούν την αντιπροσωπευτικότητα των ομάδων τοπικής δράσεως των προγραμμάτων που ενέκρινε.

2. Επί του λόγου που αφορά παράβαση ουσιώδους τύπου

— Επιχειρήματα των διαδίκων

49 Ο προσφεύγων επισημαίνει, καταρχάς, την έλλειψη διαφάνειας που χαρακτήρισε τις σχέσεις μεταξύ της Επιτροπής, των ιταλικών αρχών και του ιδίου. Πράγματι, στις συνεδριάσεις στις οποίες μετέσχε ο προσφεύγων, τόσο ο εθνικός φορέας επιλογής όσο και η Επιτροπή ουδέποτε διατύπωσαν επικρίσεις ούτε ζήτησαν τροποποιήσεις ειδικών σημείων τα οποία αργότερα προβλήθηκαν ως δικαιολογία απορρίψεως του προγράμματος. Εξάλλου, σε καμία από τις συνεδριάσεις αυτές δεν τηρήθηκαν πρακτικά μνημονεύοντα αιτήματα της Επιτροπής ή του Υπουργείου για τροποποιήσεις του προγράμματος.

50 Ως προς τη διεξαγωγή της διοικητικής διαδικασίας, ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι στην Ιταλία το Υπουργείο προέβη σε αρχική επιλογή των προγραμμάτων, μεταξύ των οποίων περιλαμβανόταν και το πρόγραμμα του προσφεύγοντος ομίλου. Με την αποστολή των επιλεγέντων προγραμμάτων στην Επιτροπή άρχισε το δεύτερο στάδιο διαδικασίας, το οποίο ολοκληρώθηκε με τη συνεδρίαση της 24ης Οκτωβρίου 1991 μεταξύ Επιτροπής και Υπουργείου. Κατά τη διάρ-

κεια αυτής της συνεδριάσεως, από τα 42 προγράμματα που είχε ήδη εγκρίνει το Υπουργείο, 30 κρίθηκαν ανταποκρινόμενα στα κριτήρια του προγράμματος Leader, μεταξύ των οποίων και το πρόγραμμα του προσφεύγοντος. εξάλλου, είχε ήδη αρχίσει η χορήγηση πιστώσεων για τα 30 αυτά προγράμματα. Αντικείμενο του τρίτου κατά σειρά σχεδίου της διαδικασίας ήταν αποκλειστικά η τελική διαμόρφωση των προγραμμάτων που είχαν ήδη επιλεγεί κατά τα δύο προηγούμενα στάδια. Συνεπώς, το πρόγραμμα του προσφεύγοντος δεν μπορούσε να απορριφθεί κατά το στάδιο αυτό. Τέλος, ο προσφεύγων αιτιάται την Επιτροπή ότι κοινοποίησε καθυστερημένα την αρνητική αξιολόγησή της για το επίδικο πρόγραμμα, οπότε δεν υπήρχε πλέον δυνατότητα τροποποιήσεώς του.

51 Προς στήριξη του λόγου που αφορά την πρόδηλη πλάνη περί τα πραγματικά στοιχεία, ο προσφεύγων υποστήριξε ότι κανένα από τα αρνητικά στοιχεία που είχε επισημάνει η Επιτροπή στο έγγραφό της της 26ης Νοεμβρίου 1992, προκειμένου να δικαιολογήσει την απόρριψη του προγράμματος — εκτός από εκείνο που αφορούσε την περιορισμένη αντιπροσωπευτικότητα του προσφεύγοντος ομίλου —, δεν ήταν σύμφωνο προς τα κριτήρια που έθετε η ανακοίνωση Leader και ότι, κατά συνέπεια, η Επιτροπή εφάρμοσε κριτήρια αξιολογήσεως μη προβλεπόμενα στην ανακοίνωση. Αυτό αφορούσε κυρίως το κριτήριο της «cantierabilità» (βλ. ανωτέρω σκέψη 36).

52 Η Επιτροπή τονίζει ότι δεν είχε υποχρέωση να ζητήσει την τροποποίηση των υποβληθέντων προγραμμάτων. Ωστόσο, τα συζήτησε διεξοδικά με τα οικεία κράτη μέλη και τους ομίλους, περιλαμβανομένου του προσφεύγοντος, προκειμένου να διασφαλίσει τη μεγαλύτερη δυνατή επιτυχία του προγράμματος Leader. Εξάλλου, ο προσφεύγων προέβη επανειλημμένως σε τροποποίηση του προγράμματός του, όπως και αυτού του καταστατικού του ακόμα.

53 Η Επιτροπή υποστηρίζει, επίσης, ότι, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος, δεν προέβη, κατά τη συνεδρίαση που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσεως, στη χορήγηση πιστώσεων προς τα υποβληθέντα προγράμματα. Στην πραγματικότητα, επρόκειτο για επίσημη συνάντηση σκοπός της οποίας ήταν η από κοινού εξέταση των προγραμμάτων. Το γεγονός ότι 12 προγράμματα αποκλείστηκαν ήδη από της συνεδριάσεως αυτής δεν σημαίνει ότι τα εναπομείναντα 30 μπορούσαν να θεωρηθούν εγκεκριμένα και ότι σκοπός των επομένων συνεδριάσεων ήταν η ολοκλήρωση της διαδικασίας.

54 Ως προς τον ισχυρισμό του προσφεύγοντος ότι δεν δόθηκαν στους μετασχόντες πρακτικά των συνεδριάσεων με την Επιτροπή, η Επιτροπή τονίζει ότι ουδέποτε είχε προβλεφθεί — ούτε υπήρχε σχετική υποχρέωση — η επισημοποίηση αυτών των συνεδριάσεων, καθόσον επρόκειτο για τεχνικού χαρακτήρα συνεδριάσεις που δεν εντάσσονταν στο πλαίσιο των θεσμικών συνεδριάσεων που πραγματοποιούνται με τους αντιπροσώπους των κρατών μελών.

55 Ως προς τις τροποποιήσεις που επέφερε στο πρόγραμμά του ο προσφεύγων όμιλος, η Επιτροπή τονίζει ότι αυτές ήσαν ελάχιστες και ανεπαρκείς σε σχέση με αυτές που ζητήθηκαν, οι οποίες αφορούσαν ουσιώδη στοιχεία του προγράμματος, όπως η σύνθεση του ομίλου, το γεωγραφικό πλαίσιο και το περιεχόμενο των προτεινομένων μέτρων. Η Επιτροπή παραπέμπει σχετικώς στο έγγραφο που απέστειλε στις 31 Ιανουαρίου 1992 στο Υπουργείο.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

56 Πρέπει καταρχάς να τονιστεί ότι στην παρούσα υπόθεση δεν τίθεται ζήτημα παραβάσεως ουσιώδους τύπου, κατά την έννοια του άρθρου 173, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης, εκτός αν η Επιτροπή παρέβη διαδικαστικούς κανόνες σχετικούς με τις παρεμβάσεις των διαρθρωτικών Ταμείων, όπως τους διαδικαστικούς κανόνες που προβλέπουν, αφενός, οι εφαρμοστέοι σχετικώς κανονισμοί και, αφετέρου, τους κανόνες που έθεσε η ίδια η Επιτροπή με την ανακοίνωση Leader (απόφαση του Δικαστηρίου της 23ης Φεβρουαρίου 1988, 68/86, Ηνωμένο Βασίλειο κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1988, σ. 855, σκέψεις 48 και 49).

57 Επιβάλλεται σχετικώς να τονιστεί ότι η αναμόρφωση των διαρθρωτικών Ταμείων που πραγματοποιήθηκε το 1988 απέβλεπε κυρίως στον συντονισμό των διαφόρων Ταμείων και ότι με το άρθρο 4 του βασικού κανονισμού και το άρθρο 14 του κανονισμού εφαρμογής θεσπίστηκε ένα διαδικαστικό σύστημα «εταιρικής σχέσεως» (βλ. σχετικώς απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Νοεμβρίου 1991, C-303/90, Γαλλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. I-5315, σκέψη 31). Χαρακτηριστικό αυτού του συστήματος είναι η στενή συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής, των κρατών μελών και των αρμοδίων αρχών που ορίζουν τα κράτη μέλη. Τις αιτήσεις συνδρομής υποβάλλουν στην Επιτροπή μόνο οι αρμόδιες κρατικές αρχές, η δε Επιτροπή αποφασίζει τελειωτικώς για τη

χορήγηση της συνδρομής. Είναι σύμφωνο με τη λογική του συστήματος αυτού οι ομάδες τοπικής δράσεως, που ζητούν τη συνδρομή των διαρθρωτικών Ταμείων, να φέρουν την τυπική υποχρέωση να πραγματοποιούν επαφές με τις εθνικές αρχές σχετικά με την παρουσίαση των προγραμμάτων τους και τις τροποποιήσεις που ενδεχομένως θα επιφέρουν κατόπιν αιτήσεως είτε των εν λόγω αρχών είτε της Επιτροπής.

58 Πρέπει να προστεθεί ότι στο σημείο 20 της ανακοινώσεως Leader η Επιτροπή προβλέπει την παροχή της τεχνικής αρωγής της για την επιλογή των ομάδων τοπικής δράσεως. Πρόκειται, όμως, για καθαρώς τεχνικές σχέσεις μεταξύ των υπηρεσιών της Επιτροπής και των διαφόρων ομάδων τοπικής δράσεως που ιδρύθηκαν με σκοπό την επιτάχυνση και την αποτελεσματικότερη εφαρμογή του προγράμματος Leader. Η ύπαρξη τέτοιων σχέσεων δεν θέτει υπό αμφισβήτηση το σημερινό σύστημα διαδικασίας, στο πλαίσιο του οποίου οι ομάδες τοπικής δράσεως υποχρεούνται να απευθύνονται στις εθνικές αρχές.

59 Βάσει αυτών των στοιχείων, το Πρωτοδικείο υποχρεούται να διακρίνει μεταξύ των διαφόρων νομικών σχέσεων που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο παροχής της επίδικης κοινοτικής συνδρομής, δηλαδή, καταρχάς, εκείνων που δημιουργήθηκαν μεταξύ της Επιτροπής και των ιταλικών αρχών, και, κατόπιν, εκείνων που δημιουργήθηκαν μεταξύ του προσφεύγοντος και της Επιτροπής.

60 Όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ της Επιτροπής και των ιταλικών αρχών, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι η μόνη συγκεκριμένη διαδικαστική αιτίαση που διατύπωσε ο προσφεύγων είναι ο ισχυρισμός — ο στηριζόμενος σε περιγραφή των διαφόρων σταδίων της διαδικασίας που διεξήχθη μεταξύ της Επιτροπής και των ιταλικών αρχών — ότι η Επιτροπή δεν είχε πλέον το δικαίωμα, στο στάδιο της διαδικασίας στο οποίο προχώρησε το πρόγραμμα του προσφεύγοντος, να το απορρίψει. Ώστόσο, τόσο αυτή η περιγραφή όσο και ο ισχυρισμός που θεμελιώνεται επ' αυτής, τους οποίους, αμφότερους εξάλλου, αντέκρουσε η Επιτροπή, αποτελούν απλούς ισχυρισμούς που δεν στηρίζονται σε νομικά ή πραγματικά στοιχεία. Καθόσον ο προσφεύγων ισχυρίζεται, στο πλαίσιο αυτό, ότι το πρόγραμμά του είχε ήδη εγκριθεί από το Υπουργείο, παραβλέπει ότι εναπόκειται αποκλειστικώς στην Επιτροπή, μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας της «εταιρικής σχέσεως», να αποφασίζει σχετικά με τη χορήγηση της συν-

δρομής των διαρθρωτικών Ταμείων, δεδομένου μάλιστα ότι το ίδιο το Υπουργείο είχε κατατάξει το επίδικο πρόγραμμα στα ιταλικά προγράμματα δεύτερης προτεραιότητας.

61 Όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ του προσφεύγοντος και της Επιτροπής, πρέπει καταρχάς να εξεταστεί η αιτίαση που διατυπώνει ο προσφεύγων κατά της Επιτροπής, ότι αυτή ουδέποτε διατύπωσε επικρίσεις επί των στοιχείων του επιδίκου προγράμματος που αμφισβητήθηκαν στη συνέχεια. Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει, σχετικώς, έναντι των αρνήσεων που προέβαλε η Επιτροπή, ότι ο προσφεύγων δεν θεμελίωσε τους ισχυρισμούς του. Ειδικότερα — παρά τη δήλωση που περιείχε το υπόμνημα απαντήσεώς του — κατά τη διάρκεια της προφορικής διαδικασίας δεν ανέφερε ποιες τροποποιήσεις του είχαν ζητηθεί και ποιες τροποποιήσεις επέφερε στο πρόγραμμά του. Όσον αφορά την αιτίαση ότι δεν τηρήθηκαν πρακτικά των τριμερών συνεδριάσεων μεταξύ του οικείου ομίλου, της Επιτροπής και του Υπουργείου, παρατηρείται ότι καμία διάταξη των σχετικών κανόνων δεν προβλέπει την τήρηση πρακτικών κατά τις συνεδριάσεις αυτές, οι οποίες είναι άτυπες τεχνικού χαρακτήρα συνεδριάσεις.

62 Όσον αφορά, εξάλλου, τον ισχυρισμό του προσφεύγοντος ότι η Επιτροπή, απορρίπτοντας το επίδικο πρόγραμμα, εφάρμοσε νέα κριτήρια εκτιμήσεως, μη προβλεπόμενα στην ανακοίνωση Leader, το Πρωτοδικείο θεωρεί ότι η αιτίαση αυτή δεν ευσταθεί. Πράγματι, τα κριτήρια στα οποία αναφέρεται το έγγραφο της Επιτροπής, της 26ης Νοεμβρίου 1992, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η έλλειψη «cantierabilità», βάσει των οποίων η Επιτροπή δικαιολόγησε την απόρριψη του επιδίκου προγράμματος, σχετίζονται όλα είτε με την αντιπροσωπευτικότητα του προσφεύγοντος ομίλου είτε με την ποιότητα του εν λόγω προγράμματος και τις πολλαπλασιαστικές συνέπειές του, καθώς και με τον βαθμό συμπράξεως των τοπικών πληθυσμών, είτε με την αποτελεσματικότητα των σχεδιαζομένων δράσεων. Πρόκειται δηλαδή για κριτήρια προβλεπόμενα από τον κανονισμό εφαρμογής (άρθρα 13 και 14) και την ανακοίνωση Leader (σημεία 6,17 και 18). Συνεπώς, δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως νέα κριτήρια και επομένως η αιτίαση του προσφεύγοντος πρέπει να απορριφθεί.

63 Όσον αφορά, τέλος, την αιτίαση που αναφέρεται, αφενός, στην έλλειψη διαδικαστικής διαφάνειας και, αφετέρου, στην εκπρόθεσμη κοινοποίηση, εκ μέρους της Επιτροπής, της απορριπτικής αποφάσεως, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι καμία διάταξη της Συνθήκης ΕΚ, των εφαρμοστέων κανονισμών ή της ανακοι-

νώσεως Leader δεν υποχρεώνει την Επιτροπή να ενημερώνει τις ομάδες τοπικής δράσεως σχετικά με την απόφασή της. Πράγματι, σύμφωνα με την ισχύουσα κανονιστική ρύθμιση, αρκεί η Επιτροπή να ενημερώνει το οικείο κράτος μέλος κατά τη διάρκεια των εργασιών της και να του κοινοποιεί την τελική της απόφαση.

64 Εφόσον δεν διαπιστώθηκε καμία διαδικαστική πλημμέλεια, ο λόγος που αναφέρεται σε παράβαση ουσιώδους τύπου πρέπει να απορριφθεί.

3. Επί των λόγων που αναφέρονται, αντιστοίχως, στην κατάχρηση εξουσίας και στην παραβίαση της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης

65 Όσον αφορά τον πρώτο από τους δύο αυτούς λόγους, ο προσφεύγων περιορίζεται να υποστηρίξει ότι η Επιτροπή, παρά τις συνεδριάσεις που οργανώθηκαν για τη συζήτηση και τη βελτίωση του επιδίκου προγράμματος, στην πραγματικότητα επέμεινε στον σκοπό της, ακολουθώντας μάλιστα αδιαφανή διαδικασία, να μη χορηγήσει κοινοτική συνδρομή στο επίδικο πρόγραμμα, παρά τον επιλέξιμο χαρακτήρα του.

66 Πρέπει σχετικώς να τονιστεί ότι, κατά πάγια νομολογία, θεωρείται ότι μια απόφαση εκδόθηκε κατά κατάχρηση εξουσίας όταν από αντικειμενικές, κρίσιμες και συγκλίνουσες ενδείξεις προκύπτει ότι εκδόθηκε για την επίτευξη σκοπού διαφορετικού από εκείνον που επιδιώκει η σχετική κανονιστική ρύθμιση (βλ. π. χ. την απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Νοεμβρίου 1990, C-331/88, Fedesa κ. λπ., Συλλογή 1990, σ. I-4023, σκέψη 24). Το Πρωτοδικείο, όμως, διαπιστώνει ότι ο προσφεύγων δεν προσκόμισε, στην παρούσα υπόθεση, τέτοιες αντικειμενικές, κρίσιμες και συγκλίνουσες ενδείξεις. Πράγματι, η προβαλλόμενη έλλειψη διαδικαστικής διαφάνειας αντικρούεται, αφενός, από τις συνεδριάσεις που οργανώθηκαν με αντικείμενο τη βελτίωση του επιδίκου προγράμματος και, αφετέρου, από τις τροποποιήσεις τις οποίες πράγματι επέφερε στο αρχικό του πρόγραμμα ο προσφεύγων. Εξάλλου, η εξέλιξη της διαδικασίας μετά την απόφαση της 5ης Μαρτίου 1992 οφείλεται στη μέριμνα της Επιτροπής να εξαντλήσει τις διαθέσιμες για την Ιταλική Δημοκρατία πιστώσεις, χωρίς να προκύπτει ότι αποτελούσε πρόθεση της Επιτροπής να αποκλείσει ένα πρόγραμμα το οποίο, στην πραγματικότητα, πληρούσε τα κριτήρια του προγράμματος Leader.

67 Όσον αφορά τον δεύτερο λόγο, που αναφέρεται σε παραβίαση της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, το Πρωτοδικείο φρονεί ότι, σε περίπτωση όπως η παρούσα, η έννοια της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης προϋποθέτει, από πλευράς του αιτούντος την έκδοση ευνοϊκής αποφάσεως, την ύπαρξη ελπίδων στηριζομένων σε συγκεκριμένες διαβεβαιώσεις εκ μέρους των κοινοτικών υπηρεσιών (βλ. τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 19ης Μαΐου 1983, 289/81, Μαυρίδης κατά Κοινοβουλίου, Συλλογή 1983, σ. 1731, σκέψη 21, και του Πρωτοδικείου της 27ης Μαρτίου 1990, Τ-123/90, Chomel κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. II-131, σκέψεις 25 και 26). Αρκεί σχετικώς η διαπίστωση ότι ο προσφεύγων δεν ισχυρίστηκε, και πολύ περισσότερο δεν απέδειξε, ότι η Επιτροπή του παρέσχε συγκεκριμένες διαβεβαιώσεις για χορήγηση κοινοτικής συνδρομής.

68 Συνεπώς, οι λόγοι που αναφέρονται, αντιστοίχως, στην κατάχρηση εξουσίας και στην παραβίαση της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης δεν μπορούν να γίνουν δεκτοί.

69 Κατά συνέπεια, τα αιτήματα που στρέφονται κατά της αποφάσεως της 5ης Μαρτίου 1992 πρέπει να απορριφθούν.

Επί των αιτημάτων που στρέφονται κατά της αποφάσεως της Επιτροπής της 30ής Σεπτεμβρίου 1992

Επί του παραδεκτού

70 Όσον αφορά τον χρόνο που διέρρευσε μεταξύ της ημερομηνίας εκδόσεως της αποφάσεως και της 20ής Οκτωβρίου 1992, ημερομηνία κατά την οποία ο προσφεύγων ζήτησε να του κοινοποιηθούν οι επίσημοι λόγοι απορρίψεως του προγράμματός του, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι ο χρόνος αυτός ανέρχεται σε τρεις εβδομάδες και, κατά συνέπεια, πρέπει να θεωρηθεί ως εύλογος (βλ. ανωτέρω σκέψη 29).

Επί της ουσίας

1. Επί του λόγου που αναφέρεται στην πρόδηλη πλάνη

71 Πρέπει να τονιστεί ότι η Επιτροπή δεν επανεξέτασε πλέον, ενόψει της εκδόσεως της αποφάσεως της 30ής Σεπτεμβρίου 1992, το πρόγραμμα που υπέβαλε ο προσφεύγων. Αποκλείεται, επομένως πλάνη περί τα πραγματικά στοιχεία ή πλάνη εκτιμήσεως ως προς το επίδικο πρόγραμμα. Συνεπώς, ο λόγος που αναφέρεται στην πρόδηλη πλάνη πρέπει να απορριφθεί ως μη ασκών επιρροή.

2. Επί του λόγου που αναφέρεται σε παράβαση ουσιώδους τύπου

— Επιχειρήματα των διαδίκων

72 Ο προσφεύγων προβάλλει την έλλειψη διαφάνειας της διαδικασίας, εκδηλωθείσα κυρίως με την αναβίωση της προθεσμίας για την υποβολή νέων αιτήσεων, χωρίς η αναβίωση αυτή να δημοσιευθεί ούτε στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* ούτε κατ' άλλον τρόπο σε εθνικό επίπεδο. Επικρίνει, επίσης, το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν επέτρεψε στο επίδικο πρόγραμμα, που είχε απορριφθεί τον Μάρτιο του 1992, να επωφεληθεί από την αναβίωση της προθεσμίας αυτής. Υποστηρίζει ότι η παροχή αυτής της δυνατότητας μόνο για υποβολή νέων προγραμμάτων είναι συζητήσιμη. Θα ήταν περισσότερο εύλογο να επιχειρηθεί η οριστική διαμόρφωση του δικού του προγράμματος το οποίο, κατά την άποψη του προσφεύγοντος, είχε ήδη αποκτήσει υψηλό βαθμό ωριμότητας. Ισχυρίζεται σχετικώς ότι είχε ήδη κοινοποιήσει από τις 6 Μαΐου 1992 «στους αρμόδιους φορείς» το πρόγραμμά του, προσαρμοσμένο στα νέα δεδομένα.

73 Όσον αφορά την προβαλλόμενη «αναβίωση της προθεσμίας», η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι δεν επρόκειτο για αναβίωση της προθεσμίας που αφορούσε τα ήδη υποβληθέντα προγράμματα. Για όλα αυτά τα προγράμματα παρέμεινε η ίδια προθεσμία που είχε κοινοποιηθεί στο Υπουργείο με το έγγραφο της 31ης

Ιανουαρίου 1992 και στους ενδιαφερομένους κατά τη συνεδρίαση που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες στις 3 και 4 Φεβρουαρίου 1992. Τέλος, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το πρόγραμμα του προσφεύγοντος στην τελευταία επίσημη μορφή του υποβλήθηκε ως παράρτημα της κοινοποιήσεως των ιταλικών αρχών της 14ης Φεβρουαρίου 1992. Οι εν λόγω αρχές δεν διαβίβασαν στην Επιτροπή άλλη μορφή του εν λόγω προγράμματος. Η ανεπίσημη αποστολή προς την Επιτροπή διαφορετικών μορφών του προγράμματος του προσφεύγοντος θα ήταν εντελώς άσκοπη.

74 Κατά την προφορική διαδικασία ο προσφεύγων επιβεβαίωσε, απαντώντας σε ερώτηση του Πρωτοδικείου, ότι η τελευταία επίσημη μορφή του προγράμματός του που υποβλήθηκε στην Επιτροπή ήταν αυτή του Φεβρουαρίου 1992. Στις 6 Μαΐου 1992 απέστειλε στην Επιτροπή έκθεση σχετική με τα μέλη του προσφεύγοντος ομίλου και την τροποποίηση του καταστατικού του. Η C., υπάλληλος της Επιτροπής, αρμόδια για το πρόγραμμα Leader, δήλωσε, κατά την προφορική επίσης διαδικασία, ότι η έκθεση αυτή της κοινοποιήθηκε στις 6 Μαΐου 1992 για προσωπική ενημέρωση. δεν επρόκειτο για επίσημη κοινοποίηση εκ μέρους του Υπουργείου.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

75 Πρέπει να εξεταστεί αν η Επιτροπή παραβίασε τους εφαρμοστέους διαδικαστικούς κανόνες αποκλείοντας οποιαδήποτε επανεξέταση του προγράμματος του προσφεύγοντος, σε σχέση με την απόφασή της της 30ής Σεπτεμβρίου 1992. Από την ενώπιον του Πρωτοδικείου διαδικασία προέκυψε, σχετικώς, ότι το πρόγραμμα του προσφεύγοντος, στην τελευταία επίσημη μορφή του, υποβλήθηκε από το Υπουργείο στην Επιτροπή με έγγραφο της 14ης Φεβρουαρίου 1992, ενώ οι τροποποιήσεις που επήλθαν στο πρόγραμμα αυτό στις 6 Μαΐου 1992 κοινοποιήθηκαν από τον προσφεύγοντα σε ένα μόνο υπάλληλο της Επιτροπής. Σύμφωνα, όμως, με το σύστημα της «εταιρικής σχέσεως», οι αιτήσεις συνδρομής από τα διαρθρωτικά Ταμεία υποβάλλονται στην Επιτροπή μόνο από τις αρμόδιες εθνικές αρχές. Συνεπώς, η Επιτροπή δεν είχε ούτε την υποχρέωση ούτε το δικαίωμα να λάβει υπόψη της μεταγενέστερες τροποποιήσεις που επέφερε στο επίδικο πρόγραμμα ο προσφεύγων. Μπορούσε να αρκεστεί στην οριστική απόρριψη του επιδίκου προγράμματος, η οποία προέκυπτε σιωπηρώς από την απόφασή της της 5ης Μαρτίου 1992. Συνεπώς, από την εξέταση αυτού του λόγου δεν προέκυψε κανένα στοιχείο που να αποδεικνύει ότι η Επιτροπή, αρνούμενη να προβεί σε επανεξέταση του προγράμματος σε σχέση με την απόφασή της της 30ής Σεπτεμβρίου 1992, παραβίασε τη διαδικασία χορηγήσεως της κοινοτικής συνδρομής.

76 Το γεγονός, τέλος, ότι το έγγραφο της Επιτροπής της 15ης Ιουλίου 1992, το οποίο αφορούσε ένα μόνο κράτος μέλος, δεν δημοσιεύθηκε δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά διαδικαστική πλημμέλεια. Πράγματι, καμία από τις εφαρμοστέες σχετικώς διατάξεις δεν προβλέπει δημοσίευση.

77 Κατά συνέπεια, ο λόγος που αναφέρεται σε παράβαση ουσιώδους τύπου πρέπει να απορριφθεί.

78 Όσον αφορά τους λόγους που αναφέρονται, αντιστοίχως, στην κατάχρηση εξουσίας και παραβίαση της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, πρέπει να τονιστεί ότι ο προσφεύγων δεν προσκόμισε κανένα στοιχείο πέραν των επιχειρημάτων που ανέπτυξε στο πλαίσιο των στρεφομένων κατά της αποφάσεως της 5ης Μαρτίου 1992 αιτημάτων του. Συνεπώς, οι δύο λόγοι πρέπει να απορριφθούν με το ίδιο σκεπτικό που αναπτύχθηκε ανωτέρω (σκέψεις 65 έως 68).

79 Εφόσον η Επιτροπή δεν ήταν εκ του νόμου υποχρεωμένη να επανεξετάσει, ενόψει της εκδόσεως της τρίτης αποφάσεώς της, το πρόγραμμα που υπέβαλε ο προσφεύγων, τα στρεφόμενα κατά της αποφάσεως της 30ής Σεπτεμβρίου 1992 αιτήματα πρέπει, εν πάση περιπτώσει, να απορριφθούν ως αβάσιμα, χωρίς να χρειάζεται να εξεταστεί αν η απόφαση αυτή αφορούσε ατομικά τον προσφεύγοντα και, κατά συνέπεια, αν τα αιτήματά του είναι παραδεκτά.

80 Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

81 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρξε σχετικό αίτημα. Δεδομένου ότι ο προσφεύγων ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα, σύμφωνα με το αίτημα της Επιτροπής.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (πρώτο τμήμα)

αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την προσφυγή.

2) Καταδικάζει τον προσφεύγοντα στα δικαστικά έξοδα.

Schintgen García-Valdecasas Kirschner

Vesterdorf Bellamy

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 19 Μαΐου 1994.

Ο Γραμματέας
H. Jung

Ο Πρόεδρος
R. Schintgen